

૧૬૬૫

॥ શ્રી ॥

॥ વ્રજ રતન જી વિ રમ. ॥
૧૬૬૫

નટપુરના મહારાજ
લિલામાં પધાર્યા વિષે.

રચનાર. ૧૬૮૧

વર્ધદ મુલજીભાઈ રામનારાયણ.

વર્ધદ જીઠાલાલ મુળશંકર

જ્યાવિ પ્રસિદ્ધ કરનાર.

નડીઆદ

સત્યસાગર પ્રેસ.

સને ૧૮૮૨—સંવત ૧૯૩૮

કિંમત રૂ. ૧-૦

મુચના.

નીચે લખેલે ઠેકાણેથી રોકડી કીમતે મળશે.

નડીઆદ સત્યસાગર પ્રેસમાંથી.
 ” વહનની પોળમાં વ્યાસ જેઠાલાલ મુળશંકર
 તથા મુળજી રામનારાયણની પાસેથી.

વડોદરા હા. આ. માસ્તર ઇલાશંકર રવીશંકર પા-
 સેથી. મીયાં મહમદની વાડીમાં

સહુગુ જુકસેલર કાશીભાઈ જેઠાઈ પાસેથી તથા ખી-
 જા ગામોના જુકસેલર પાસેથી.

ચા. મનસુખ મગનલાલ નકલો ૧૦૦

જે માણસ દશ કરતાં વધારે કોપી લેશે તેને કમીશન
 કોપીઆપવામાં આવશે.

પ્રસ્તાવના.

જે સદ્ ગૃહસ્થો, વૈશ્નવો અને આપણા દેશી મીત્રો-
એ ઘણાં વરસ સુધી માહારાજના દર્શનનો લાભ લીધો
તે હવે લીલામાં પધાર્યા તે વિશે તેમની યાદગીરી, અને
દીવ્યગીરીના કીર્તિચંદ્રમા રૂપી આજે પુસ્તક અને ઇશ્વરી
કૃપાથી રચ્યું છે.

તે સર્વ દેશી મીત્રો વિનંતી પુર્વક માન કરશો, અને
ભુજ ચુક માફ કરશો.

આ પુસ્તક જાહેર પાડનાર આપ સર્વ સદ્ગૃહસ્થોના
દાસ.

વ્યાસ, જેઠાલાલ મુળશંકર.

શ્રી પ્રજ્વલનજી વિરહ.

દોહરો.

સરવ વીનો દાસ હું, વર્ણવું છું આ વાર;
હું સદગૃહસ્થો દેશના, સાંભળજો નિરધાર. ૧

સ્વરૂપાલંકાર દોહરો.

સરવે ગૂગુ સતક્ષણા, વદન ચંદ્ર આકાર;
ચાલ જાણે હૈસ્તી તણી, ખોલ ઉપર ખલિહાર; ૨
ધણી સુધડતા દેહની, દેવ રૂપ અવતાર;
શોભા તે હું થી કહું, અપરમપાર અપાર. ૩
નિત્ય નવાં આલુષણુ ધરે, નવાં વસ્ત્ર શૂભ કાય.
નીત્ય નવાં ભોજન કરે. આનંદ આંગ ન માય. ૪
દમ આંગળિએ વેળિયાં, શોભે લીલમ સાર;
કેશર વાગા છાંટિઆ; બ્રહ્મટિ ધનુષ આકાર. ૫
મગ્ધી પાધ મસ્તક ધરે, કરતી મોતિની સુધ્ય;
ખાંધે ખાજુ ખંધ વળી, પોંચી નંગ અમૂલ્ય. ૬
મૃગ નયન કટી કેશરી, હીરાદંત સમાન;
કગર જમદગ્ધો ખોશિઓ. કુંદન મુઠ નિધાન; ૭
મુગ્ધતા માળા કંઠ ત્રિષે, કર્ણે કુંડલ અમૂલ્ય;
તેમાં મણી શોભે ધણું, ચીંતામણી સમતુલ્ય. ૮

ઉદર કમળ સરીખડું, જંગા ખે કદલિ છોડ;
 ભાલ ટીલક ઉભુ કરે, નહિ સરખિ કોઈ જોડ. ૯
 ચંદન હાર શોભાવતાં, હથેલી અંગુઠ વર્ણ;
 સુક સારકી નાસીકા, નહી કો માનવ ધણું. ૧૦
 પાન આવે પ્રિત શું, હીંચે હીંદોળા ખાટ;
 પાની કુમ કુમ લોળ છે, શોભે ઝાક ઝમાટ. ૧૧
 અંધારે અજવાળુ સહી, ન પડે દિપકનું કામ;
 સદા પ્રશાસી તે મને, વ્રજરતનજી નામ. ૧૨

ઈતિ શિખરણી છંદ.

અરે મોત્રો મારા દુઃખ ધર હું મન અતિ ધણું;
 ન કહેવાય મુજથી, ગાન ગુણીજન ગુણ તણું. ૧૩
 દોહરો.

લાલખાવા વૈકુંઠ ગયે, કરત શોક નરનાર
 સાંભળજે સજ્જન સહું, કહું સર્વે પ્રકાર. ૧૪

ઈંદ્રવિજય છંદ.

રે મહારાજ ગયા અક્ષરાતિથ,
 અંતર દૂખ નિરંતર આવે;
 જાતુ રથું સુખ તો વરખાંતર,
 લોજન કોઈજને નવ ભાવે.
 રે કરવું હવે કેમથશે ભઈ,

વૈશ્વવનું દુઃખ કોણ સમાયે;
 રે સમ ભારી છપ્પી તમ કેરિજ,
 શોક અતી મનમાંહી ધરાવે, ૧૬
 સવંત આગણિ આડતરિસનિ,
 દ્રી વશુ પૂગણુ માલજ સારી.(૧૮૮૨)
 રૂડો શુભ માસ અસાડજ છે વળિ,
 સુદ તીથિ અગીઆરમ ભારી. ૧૭
 તેજ દિવસે ગયા નર આપજ,
 શોક રયો છે ખંધે ભધ વ્યાપી;
 કે મુજ મીતજ દૂઃખ ધણા જનના,
 મન માંહિ રયું છ તથાપી. ૧૮

(દહનાલંકાર) હરિગીત. (દહનક્રીયા)

કાષ્ઠ તો ચંદન તણાં વળી, પીપળાનાં મંગાવિયાં;
 વૃક્ષમી તણાં મંગાવિને, મંથાગ્નિથી સળગાવિયાં. ૧૯
 પ્રગટયો હુતાસન તે સમે, ધૂત રેડીયું વિધી વડે;
 સૌ સ્નાન કરિ ધરજાયછે, લોહો ધણા ત્યાં તો રહે. ૨૦
 હડતાળ પડિ તેણે સમે, તવ નથ્ર આધાની મહી;
 દુકાનો તો ખંધજ કરિને, શેઠીઆ આવ્યા તહીં. ૨૧
 નવસેં અને નવાંજુ નદિનાં, વારો ત્યાં થંભી રહ્યાં;
 પશુ પક્ષી માનવ નનમાં, તવ શોક પૂર વહી રહ્ય જ. ૨૨

हिंदुस्थानि आपानुं तुलसीकृत रामायणनो रंग,
 आपाध.

॥ जब महाराज बैकुण्ठ सिधावा, ॥

॥ तव मनुष्य अति दुःख मन पावा ॥ २२

॥ दुख धरत दुनियाहीं सब भाइ, ॥

॥ शोक करत बइश्वर सब माइ ॥ २३.

हुंछा.

॥ शोक शोक नग्रसें भयो पशु पक्षी अरु जन, ॥

॥ कोइकुं अन भावत नहीं, हुंछत हुंछत सब मनरे ॥ २४

आपाध.

॥ हुंछतहुंछत सब मन अनुरागा. ॥

॥ सबही बैठे अनुपर दीन जागा. ॥

॥ शोक भयेहीं दुनिया सब भारी, ॥

॥ दुख धरत उरमांही नर नारी. ॥ २७

हुंछा.

॥ दुख भयो नर नारकुं, कबहु न सुजत काम; ॥

॥ शोक धरत बैठे रहे, दीन दीनपर अरु जाम. ॥ २८

શાપાઠ.

॥ આંસુ પડતહીં ચલ ત બહુ વારી, ॥

॥ સ્મરણ કંરતહીં જન સબ મોરારી. ॥ ૨૯

લલિત છંદ.

પરમ પ્રીયરે પ્રાણનાથ રે,
જગત વંદે સૌ જોડી હાથ રે;
શું રે ગમ્યું તને જગતગાય રે,
તૈ હુઃખ વિજેગનું ના ખમાય રે. ૩૦

નટપુરી તણું નાક તો ગયું,
હુઃખ દીસમાં વ્યાપિ તો રયું;
કયમ ઘશે હવે વીશ્વ માંય રે,
હુઃખ વિજેગનું ના ખમાય રે. ૩૧

સદગુણી ધણા ને દયાળ રે,
દિન જનો તણા પાળનાર રે;
ખંધિ જનો ધણા ગુણુ ગાય રે,
હુઃખ વિજેગનું ના ખમાય રે. ૩૨

ગુણુ ધણા હતા આપ માંય રે,
સરવ વીનંયું ભાંધ મેય રે;
જરૂર તો ગયું સાર્વ સૂખ રે,

દુખ વિજેગનું ના ખમાય રે. ૩૩
 મહલ માળિયાં ને અવાસરે,
 મનુષ દેખિને પામે તાસ રે;
 અરર શું થયું મીત્ર આજ રે,
 દુખ વિજેગનું ના ખમાય રે. ૩૪

સોરઠો.

કહું છું હું આ વાર, સાંભળજો હો સેઠિઆ;
 સુનો પડ્યો સર્વ સાથ, ઝાંખા પડ્યાજ ખંગડા;
 સુંદર લાલ ખજાર, તે પાણુ તો સૂનું પડ્યું
 જતાં તો મહારાજ, નટપુર શામ પડી ગયું.

મનાહુર છંદ.

સારા દેવ માહારાજે, સ્વર્ગ માંહે કૃષિ વાસ.
 તેહ દુઃખ છોડી શા વડેજ સુખ ધારવું;
 મનુષોના હૈયા કેરા જતા રયે હૈયા થંભ,
 ધણું ધણું દુઃખ તે તો કેમ કરી ટાળવું ૩૬
 પ્રાક્ષણોના સુખ કેરા દાતાર આધાર ગયે,
 કોને હવે ગુજરાન થી રીને સંભાળવું;
 સુણી સર્વે દેશી મીત્રો દીન તણા પ્રતીપાળ,
 નટપુરમાંથી ગયે દુઃખ અતી ધારવું

જુલણા છંદ.

હઠી પરભાતમાં, દંત ધાવન કરી;
 મૂખ પપ્પાલીને, રનાન કરતા;
 બ્રહ્મા ભગણુ વળી, આપ મન ધારીને;
 વેદ સમૃતી તો, યાદ કરતા. ૩૮
 સાંધ્યા વંદન કરી, ધ્યાન હરીનું ધરી;
 વસ્ત્ર ધારણુ કરી; આપ જાતા;
 જગત દુઃખ દાળવા, ધમ સંભાલવા;
 ભક્તનિ વારે તો આપ ધાતા. ૩૯
 એવા થયા નયી, કોઈ ધારો નહી;
 ધરમ જન આતમા, જગત માંહી;
 એવું હું આચરું, જ્ઞાતા મનમાં પરે;
 ધરમ ધુરંધરજી, વિશ્વ માંહી. ૪૦

પદ્યવંગમ છંદ.

આગળ હંકા નિશાન, પછીઆપ માણતા;
 ખોલે છડી છડિદાર, લગકતા ચાલતા;
 મેલાડંમર માંચ, આપજી પિરાજતા;
 વેમવ જન ઘણાય, દરમને આવતા. ૪૧
 દીનતણા પ્રતે પાળ, સુધર્મ ચલાવતા;

દેવ અર્ચ્યં ને કાજ, પ્રીતે પધારતા;
 દેખી મનુષ્ય ધણાય. જ્ય જ્ય ઉચારના;
 તે દેખિ આ પનાવ, દુઃખ અતિ ધારતા. ૪૨
 ત્રાય કરે પોકાર, નગરમાં જન સહું;
 ખાળક વૃધ જુવાન; અને પક્ષિઓ સહું.
 દોહરો.

ધન શોભાને લાયકી, સઘળી તો દિજજારા;
 તે સઘળુંજ જતું રયું, કહું છું હું આભાસ.

મનાહર છંદ (વિયોગ પ્રમંથ)

દુઃખી જનને દેનારા, સુખના દાતાર ગયે;
 કોણ હવે શાન્તી કરી, દુઃખને સમાવશે;
 સુખ તણા દેનારને, સુખી સુખકાર ગયે;
 કોણ હવે હિમતથી, સુખ તો ધરાવશે. ૪૪

સુકાવી સુકારીને જો, સુકી હૈએ વાત પડે;
 સુકાવાતી નથી શું, સુકાવતાં સુકારીએ;
 સુણો સર્વે સદ્ગુણસ્થો, સુર લાલખાવા વિના;
 હવે કેમ કરી મનમાં ધીરજ ધારીએ. ૪૫

ધરી ધરી મન માંહી, ધારીએ ધીરજ પણ;
 ધરતાં ધગય નહીં ધીરજ શુ છાતીએ;

૭૩તાં છોડાતી નથી માયા તમ લાભકારી,

છોડીએ શું છોડાવતાં છુટકારે છેડીએ. ૪૬

પ્રકાશમાં ઉભા રેતાં દીનકર પડે આંખો,
એવું તમ કેરૂં નુર શી રીતે વખાણીએ;
ચુર મહારાજ વિના કહો સાચુ મિત્ર મારા,
હૈયા તણું દુઃખ કોની આગળ બચાવીએ. ૪૭

(તેમના વિના કેવું લાગે છે.)

લાલ મહારાજ વીના દુનિઆ દેખાય આંખી,
દુખનો ભરેલો એવો દુખીએ સંસાર છે;
હીમત ધરાવનાર ધણી તો ધીરાજ ગયે,
તેજ શોક થકી સુખ કોણુ માણુનાર છે. ૪૭

નગરના ખંગલાને સરોવર તણાં વારી,
ખાગને ખજાર એતો સુનાં પડી ગયાં છે;
નર નારી પશુ પક્ષી દુનિઆ આલમ સહું,
તમારા વીના તે દોગમુઢ ખની રહ્યાં છે. ૪૮

(દહન સ્થળનો દેખાવ.)

સોરઠો.

બેને સામે પાર, એરે તંબુ તાણીઆ,
તેની મહિ મહારાજ, ભસ્મજ રૂપે થઈ ગયા. ૫૦

એકીદરો ચાર, રાત્રિ દિવસ તહિ સુધ રહે;
ત્યાં જનાં મુજ પાય, થરથર તો કંપી રહે. ૫૧

રાગ વેરાડી. (લંબાવીને)

મને મારીને રથડા ખેડરે હો ??? ખાળા રાજરે ??? એ રાગ,
 જેજે વ્રજરતનજી મહારાજ, આપતો રૂડા હતારે;
 શ્રી મથુરાનાથજી કેરા ખાળ, આપ ભલા થઈ ગયારે;
 આપે ઓળખાવ્યું નટપુર ગામ, કરી છપન ભોગનેરે;
 ક્યું નટપુર શ્રીદ્વારીકા ધામ, પછી પોતે પરચારે;
 કયા ધણાં ઉપકારી કામ, દયા કીધી ખડુ ખડુરે;
 આપે લીધી છે અતિશય ભલાસ, દુનીયાંની માંચીરે;
 આપે સર્વેને દીધાં દરમન, પીસતાળી વરસ સુધી રે;
 પછી આપે કર્યા છે એક ખેલ, લોકોને ખતાવવા રે;
 થયુ પાહુ તે ગરદન હેઠ, તોણુ ખડુ માહુ ક્યું રે;
 શુભ એકાદશીને દીન, આપ તો પધારીઆ રે;
 આપ પધાર્યા લીલા માંચ, સેવામાં જઈ દાખલ થયા રે;
 આપને મેનાપોપટનો ધણો શોખ, તેતો આપે પાળીયારે;
 આપે પાળીતી સસલાં કેરી જોડ, તે તો ખડુ રડવડેરે;

૫૮

છપ્યો.

મુ લક આપણા માંચ, જે હ મહારાજ કહાવે;
 લ કણવંતા સાર, ઠા મ કીર્તી જન ગા
 જી ભથી ખોલે ન જુઠ, લા ખેણા મનુષ

ભાર વકરે જેમનો, લ લો લોહોમાં ગાવે;
 ઈ શ્વરની જે કીરપાયકી, એ વા નર તો થઇ ગયા;
 વૈ માનમાંય ખેસી કરી, દે વલોક વીરો ગયા. પદ
 રાસડો.

રાગ પરજ.

રવે રામ રામ પોકારી રૈ વજરતનજીને સાંભારી રૈ ટેક.
 વીક્રમ કેરૂ વરસજ કહીએ, અરાડસેં ને તાણું;
 અમ્રાડ વડી દમમે જનમ્યા, શોભા થી હું વખાણું. રવે.
 યોગણીસેંની આડતરીને સાથે, નવ રાખી કંઈ નુન્ય;
 છપન ભોગ કરી નટપુરમાં, પુરણ કીધું પુન્ય. રવે.
 નટપુરમાં માજન જમાડયું, ગ્રામ ભોજન પણ કીધ;
 બ્રહ્મણેને ભોજક કરાવ્યાં, બ્રહ્મ દક્ષણા બહુ દીધ. રવે.
 પુન્યનો સંગ્રહ અતિશય કીધો, તે તો શું શું લખાય;
 જ્યારે જ્યારે આ વાત સાંભજે ત્યારે દુઃખ અતિશે થાય. રવે
 પુન્ય તણા ધણા મારગ આધ્યા, ખરચી દામ ધણાક
 રૈયતને તો સુખ પમાડયું, નહીં કોઈને મન શોક. રવે
 છોડ તો અક્ષય કિર્તીનો રાખ્યો, ઉગ્યો તે જગત મોઝાર;
 ૧ની હવેલી સરસ બનાવી, હોંથ તો મનમાં અપાર. રવે
 છોડાવ્યો સૌ લોભિયા કેરો, ડહાં રાખી પાસ;
 'રા ચોર હોય તે, નામ છણી પામે ત્રાસ. રવે

નીત્ય આનંદમાં રૈયત રૈતી, મોજ શોખ ખુખ થાય;
 એવામાં અસુખની વાત સાંભળી, થરથર સૌ કંપાય. રૂવે
 શોખી જનોએ શોખ તજ્યો, હડી ગયું સૌનું તૂર;
 ધનુષ ધારીએ ધનુષ તજ્યાં, સુરાએ મુક્યુ સુર. રૂવે
 વિનંતી કરે સૌ ઇશ્વરને જન, આ વખતે તું ઊગાર;
 સુખકારી ને શાન્તી કરીને, આયુષ લાંબુ વધાર. રૂવે
 જે જોઈએ તે તેજ વગરનું, અંખવાણું તો જણાય;
 આખા નગરે આંખે આંસુ ભરીયાં, કદપાંત કરે સૌ પાય. રૂવે
 સંવત (૧૯૩૮) ઓગણી આડતરીસ, અસાડે કીધો કોપ;
 સુદ અગીઆરસને મધ્યાને, આપ ગયા દેવ લોક. રૂવે
 દુખરૂપી આ સંસાર છોડ્યે, મન થયું દિલગીર;
 અવાળ લાગી આ રૂદ્ય વિષેથી, નયણે વહે છે નીર. રૂવે
 સાંભળી ટોળાં મળીયાં મનુષ, પવન વેગે થયું જગુ,
 સર્વેના શીરના છત્ર ગયેથી. રડે કરી ખુમરાણુ. રૂવે
 ક્રોધ કરી કુડુ ન ક્રીધું, હસતું મખ હમેશ;
 જાંનાં મોટાં સૌ સરખાં ગણી તમે, સુખી કર્યો નીજ દશ. રૂવે
 સાંભળી સાંભળી રનેહ તમારો, લોકો પાડે સૌ પોકાર;
 દુખીઆ કેરુ દુખ કોણુ છોડે, કયાં દુખ કરસે વિસાર.
 આ વાત દુખી સૌએ નજરે, લોકોને પ્રગટયો શોક
 સર્વે જગાએ દુખની હાક વાગી, રૂવે નગરના.

ચેટે ચેટે લોક ઉચાટે, દીન પંચ પડી હડતાલ;
 ત્રાય ત્રાય સૌ લોક કરે છે, કોણુ લેશે સંભાલ. રવે
 પનીઆરે ભયાં ખેડલાં ફેણ્યાં, તેલીએ દોળ્યાં તેડ;
 દારા તેડી સધએ સોયો ભાગી, સરવેનો કથળ્યો ખેડ. રવે
 કાપડીએ કુંચા વાળી કાપડ કેરા, નાંખ્યા ખજના મોઝાર;
 વારા લોકે વેપાર તજ્યા, જહાં તહાં પડીયો પોકાર. રવે
 કાછોયે શાક વેચનાં મુક્યાં, ગાંધીયે ભીંડી દુકાન;
 સૌએ પોતાનો વેશજ ખદલ્યો, ભુલી તનનું ભાન. રવે
 વડા કારભારી છતુભોધ ને હરગોવીંદ ભાઈ સાર;
 ખીજા ઘણા વૈશવો, તે તે કરે મુખથી પોકાર. રવે
 ખીજા કારભારી અમરતલાલ ને ગોરધન ભાઈ સાર;
 દામોદર ભવાની ભાઈ ને, ખીજાં રવે નરનાર. રવે
 સરવેના મનમાં શાન્તી કરાવે, હે પ્રભુ દીનદયાળ;
 એવું અમે મુખથી કહીયે, જગત તણા પ્રતીપાળ. રવે.

જાહેર ખખર.

આપણા નટપુરના માહારાજ જે લાલખાવા દેડે
 ગોસ્વામી આ દુનિયામાં પોતાનું અચળ નામ ને અક્ષય
 મુકી ગયા છે એમની યાદગીરીને વાસ્તે આ ચોપડી
 મધ્યે વધદની પોળમાં વધદ. જેઠાલાલ મુળશંકર
 માઈ રામનારાયણને ત્યાંથી શેકડી કિંમતે મળશે.

